

Karta Pracy – Nastawienia komunikacyjne

Materiały na zajęcia

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SENSE

Poniżej opisane są zachowania rodziców. To autentyczne przypadki, których świadkami byli ankietowani przez nas nauczyciele. Spróbuj nazwać kategorie zachowań. Może uda Ci się znaleźć jakieś nadrzędne kategorie, łączące poniższe przypadki w większe grupy.

Rodzic A: nerwowo kręci się na krześle; podpira się łokciami o oparcie krzesła, żeby zachować obecną pozycję siedzącą, zaś ręce ma skrzyżowane na wysokości przepony; ramiona lekko skulone, jednak klatka piersiowa odchylona jest w tył; na policzkach twarzy, na szyi i dekolcie pojawiają się zaczerwienienia (plamy); przymyka nerwowo powieki oczu; spogląda nieufnie i wrogo na nauczyciela; odpowiada na komunikaty nauczyciela: „Mój syn tego na pewno nie zrobił”, „Daję sobie uciąć rękę, że to nie jego wina” „Nie wiedział co zrobić, bo nikt tego dobrze nie określił”

Twoja nazwa kategorii, do której możesz przyporządkować ten przypadek:.....

.....

Określ czym charakteryzuje się ta kategoria:.....

.....

Rodzie B: siedzi na krześle mając założoną nogę na nogę. Na prawym udzie podpira się łokciem prawej ręki, zaś dłoń prawej ręki ściśnięta podtrzymuje prawą część podbródka i policzka; lekko się uśmiecha; przymrużone oczy ma skierowane w stronę nauczyciela – wpatruje się intensywnie w oczy. Co jakiś czas śmieje się krótko lub prycha na usłyszane od nauczyciela stwierdzenia. Na pytania nauczyciela odpowiada najczęściej np. „To pani nie wywiązuje się ze swoich obowiązków”, „Zna pani w ogóle podstawę programową?”, „Czy pan ma pojęcie o metodach nauczania, zna pan jakieś?” „Czy jest pan pewien, że dobrze dobiera metody pracy do treści i potrzeb uczniów?”, „Jak będzie miała pani swoje dzieci, to by pani wiedziała jak się zachować”

Twoja nazwa kategorii, do której możesz przyporządkować ten przypadek:.....

.....

Określ czym charakteryzuje się ta kategoria:.....

.....

Rodzic C: siedzi prosto, lekko pochyla się w stronę nauczyciela; dłonie luźno spoczywają na udach; „potakuje” głową, na twarzy widoczny jest lekki uśmiech; oczy skierowane na nauczyciela są spokojne i skupione; odpowiada na zaproszenie nauczycieli i sam również w sprawach ważnych dla uczniów prosi nauczycieli o spotkania. Jego komunikaty najczęściej przyjmują postać zdań np. „W czym możemy wesprzeć szkołę?”, „Jak w domu, mogę pomóc dziecku?”, „Chciałbym, żebyśmy spróbowali znaleźć rozwiązanie...”

Twoja nazwa kategorii, do której możesz przyporządkować ten przypadek:.....

.....

Określ czym charakteryzuje się ta kategoria:.....

.....

Rodzie D: stoi przed nauczycielem przygarbiony, ze skulonymi ramionami i klatką piersiową pochyloną do przodu; palcem środkowym prawej dłoni skubie, zdrapuje skórki przy paznokciu kciuka; nie pyta nauczyciela o nic, głowa spuszczone, oczy skierowane na podłogę – na nią patrzy i nie odrywa od niej wzroku; na komunikaty nauczyciela odpowiada cichym głosem, słysząc w głosie drżenie, długi czas zajmuje mu zebranie słów i sformułowanie zdania, a jeśli już je wypowie najczęściej przyjmuje ono postać np. „Nie jestem pewien czy moje dziecko ma szansę sobie z tym poradzić? Co Pan sądzi?”, „Nie wiem czy dobrze myślę...”

Tvoja nazwa kategorii, do której możesz przyporządkować ten przypadek:.....

.....

Określ czym charakteryzuje się ta kategoria:.....

.....

Rodzie E: stoi wyprostowany w wykroku (tak jakby był gotowy dynamicznie ruszyć z miejsca); usztywniona klatka piersiowa; opuszczone nieco ramiona jednak pochylone w stronę nauczyciela; głowa odchylona do tyłu; podniesione wysoko do góry czoło; brwi podniesione do góry; zaciśnięte usta; stoi tak, jakby chciał z góry zobaczyć nauczyciela; nerwowo przełyka ślinę, krtań drga, głośno i szybko oddycha; dłonie zaciśnięte; mówi głośno, szybko, wyrzucając potok słów, nie dopuszcza nauczyciela do głosu; przerywa wypowiedzi nauczyciela, mówi np. „To wina szkoły, że córka sobie nie radzi”, „To szkoła zmarnowała moje dziecko, a pani za to jeszcze bierze pieniądze z moich podatków”, „To niech pani mnie posłucha!”, „Zawsze udajecie, że nic się nie stało”, „Nigdy nie zwracacie uwagi na konkretne dzieci”

Twoja nazwa kategorii, do której możesz przyporządkować ten przypadek:.....

.....

Określ czym charakteryzuje się ta kategoria:.....

.....

Rodzie F: huśta się na krześle; patrzy w telefon komórkowy i odpisuje na smsy; na twarzy widoczny jest brak jakichkolwiek reakcji na słowa nauczyciela; spogląda na zegarek i nerwowo wierci się na krześle; bawi się zegarkiem/telefonem przekładając z ręki do ręki. Jeśli podejmuje próbę rozmowy, to jego komunikaty najczęściej brzmią np. „Ja nie pracuję w szkole”, „Nie wiem czy coś da się tu zrobić”, „W domu nie ma z nią problemu”, „Pierwszy raz słyszę, żeby tak się zachowywał...”

Twoja nazwa kategorii, do której możesz przyporządkować ten przypadek:.....

.....

Określ czym charakteryzuje się ta kategoria:.....

.....

Dlaczego nastawienia komunikacyjne?

Pigułka wiedzy

Opisywanie **typów rodziców** ma dwie strony:

1. Po pierwsze, jest użyteczne i pozwala na szybkie rozpoznanie zachowania rodzica i dopasowanie strategii komunikacyjnych.
2. Niestety druga strona, to problem **etykietowania**. Określenie postawy rodzica jako np. *rodzic agresywny*, czy *rodzic nieobecny* powoduje, że nauczyciel nastawia się i spodziewa się po rodzicu formy komunikacji zgodnej z nadaną etykietką.

Określenie *rodzic agresywny* może bardzo łatwo stać się synonimem określenia *rodzic zły, kłopotliwy* itp. W takim przypadku może pojawić się realne niebezpieczeństwo niewłaściwego interpretowania wszelkich zachowań i intencji rodzica - zgodnie z etykietą, ale nietrafnie. To z kolei może prowadzić do powstania mechanizmu zwanego samospełniającą się przepowiednią.

Samospełniająca się przepowiednia

Pigułka wiedzy

Samospełniająca się przepowiednia

(ang. *self-fulfilling prophecy*) to zjawisko psychologiczne i społeczne, w którym oczekiwania wobec jakiejś osoby, sytuacji lub zdarzenia wpływają na nasze działania w taki sposób, że te oczekiwania faktycznie się spełniają.

Jeśli ktoś uważa, że nowo poznana osoba jest nieprzyjazna, może być wobec niej chłodny lub nieufny, co wywoła odpowiedź w postaci podobnego zachowania z drugiej strony.

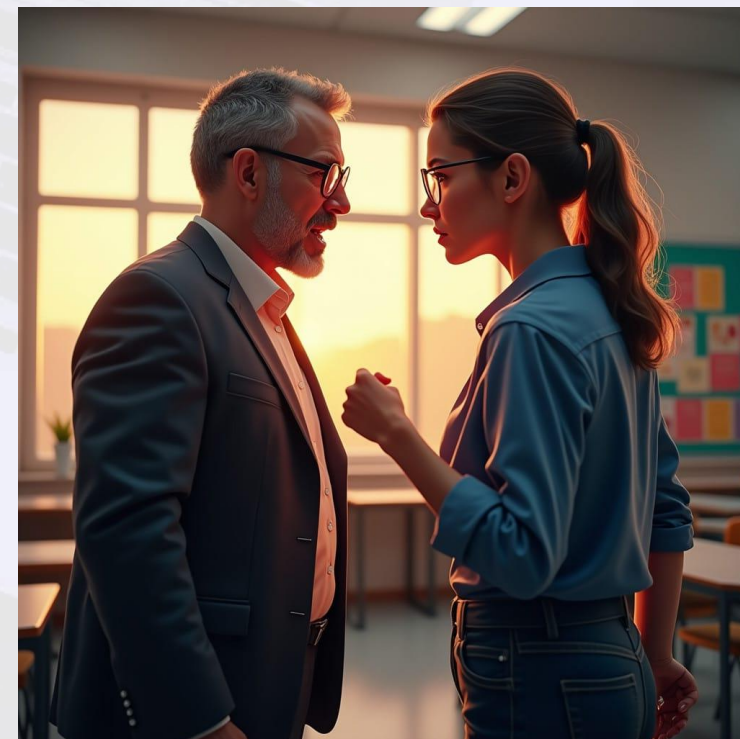
Samospełniająca się przepowiednia podkreśla, jak wielką rolę odgrywają *nasze przekonania i oczekiwania* w kształtowaniu rzeczywistości społecznej. Zjawisko to pokazuje, że stereotypy, uprzedzenia czy postawy mogą wpływać nie tylko na to, jak postrzegamy innych, ale także na to, jak zachowują się oni w odpowiedzi na **nasze** działania. W edukacji, relacjach międzyludzkich czy pracy zawodowej świadomość tego mechanizmu może pomóc w unikaniu negatywnych konsekwencji wynikających z błędnych założeń.

Nastawienia komunikacyjne

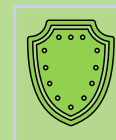
Pigułka wiedzy

By uniknąć pułapki etykietowania, proponujemy używanie terminu ***Nastawienie komunikacyjne***.

Chodzi o dostrzeżenie aktualnego sposobu komunikowania się rodzica, i reagowania na ten sposób. ***Nastawienie komunikacyjne nie etykietuje*** człowieka, ale określa jego zachowanie tu i teraz.

Na potrzeby naszego kursu możemy wyróżnić cztery typy **nastawień komunikacyjnych** rodzica w czasie spotkania z nauczycielem:

NASTAWIENIE DEFENSYWNE

NASTAWIENIE OFENSYWNE

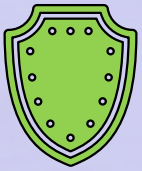

NASTAWIENIE WSPÓŁPRACUJĄCE

NASTAWIENIE BIERNE

Nastawienie defensywne

Pigułka wiedzy

Nastawienie defensywne

- Charakterystyka:
Rodzic czuje się zagrożony lub krytykowany, co może prowadzić do obronnych reakcji.

Przykładowe zachowania:

- Obronność: „Moje dziecko na pewno nie zrobiło nic złego.”
- Wchodzenie w szczegóły, by uniknąć odpowiedzialności: „To nie jego wina, bo nie było jasno powiedziane, co ma zrobić.”

Możliwe przyczyny:

- Negatywne doświadczenia z wcześniejszymi rozmowami.
- Obawa o ocenę swoich kompetencji jako rodzica.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Stosowanie faktów i unikanie oceny.
- Budowanie zaufania poprzez empatyczne słuchanie.
- Zapewnienie, że celem rozmowy jest wspólne wsparcie dziecka

Nastawienie ofensywne

Pigułka wiedzy

Nastawienie ofensywne

- **Charakterystyka:**
Rodzic przejawia złość, złość frustracyjną lub krytykę wobec nauczyciela lub szkoły.

Przykładowe zachowania:

- Krytyka nauczyciela: „To wina szkoły, że moje dziecko sobie nie radzi.”
- Przerywanie rozmowy lub podnoszenie głosu.

Możliwe przyczyny:

- Silne emocje wynikające z problemów dziecka.
- Brak zrozumienia sytuacji lub poczucie niesprawiedliwości.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Zachowanie spokoju i profesjonalizmu.
- Możliwość wyrażenia emocji: „Rozumiem, że ta sytuacja jest dla Państwa trudna.”
- Kierowanie na wspólne rozwiązania: „Jak możemy razem pomóc dziecku?”

Nastawienie współpracujące

O tym opowiedz!

Nastawienie współpracujące

- Charakterystyka:
Rodzic jest otwarty na rozmowę i zainteresowany wspólnym rozwiązaniem problemów.

Przykładowe zachowania:

- Zadawanie pytań o sposób wsparcia dziecka.
- Propozycje współpracy: „Co możemy zrobić w domu, żeby pomóc?”

Możliwe przyczyny:

- Zaufanie do nauczyciela i szkoły.
- Chęć aktywnego udziału w edukacji dziecka.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Docenienie zaangażowania rodzica.
- Konkretnie wskazówki i jasne ustalenia: „Możemy razem pracować nad regularnym monitorowaniem postępów.”

Nastawienie bierne

Pigułka wiedzy

Nastawienie bierne

- **Charakterystyka:**
Rodzic wydaje się niezainteresowany rozmową i jej wynikami.

Przykładowe zachowania:

- Bierne słuchanie bez zaangażowania.
- Brak chęci podejmowania działań: „Nie wiem, czy coś tu da się zrobić.”

Możliwe przyczyny:

- Przekonanie, że problemy dziecka są wyłącznie odpowiedzialnością szkoły.
- Brak wiedzy o tym, jak pomóc dziecku.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Wyjaśnienie, dlaczego współpraca jest ważna dla dziecka.
- Propozycje prostych działań, które rodzic może podjąć.

Każde nastawienie komunikacyjne rodzica wymaga **indywidualnego podejścia** nauczyciela. Kluczowe kroki:

Zachowanie
spokoju

Rodzic ma swój punkt
widzenia.

Profesjonalne
podejście do
rozmowy

Zaplanuj rozmowę,
pamiętaj o formułowaniu
konstruktywnych
komunikatów (patrz **FUKO**)

Aktywnie
słuchaj

Spróbuj zrozumieć punkt
widzenia rodzica. **Dostosuj**
styl rozmowy do emocji i
potrzeb rodzica.

Skupienie rozmowy na
wspólnym celu –
wspieraniu dziecka

Dąż do wytworzenia
nastawienia
współpracującego: razem
przeciwko problemowi.

Dla tworzenia komunikatu asertywnego i nastawionego na współpracę opracowano model tworzenia wypowiedzi FUO lub FUKO. Kluczowe kroki:

FAKTY

Rodzic ma swój punkt widzenia.

UCZUCIA

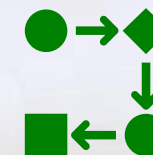
Zaplanuj rozmowę, pamiętaj o formułowaniu konstruktywnych komunikatów (patrz **FUKO**)

KONSEKWENCJE

Spróbuj zrozumieć punkt widzenia rodzica. **Dostosuj styl rozmowy do emocji i potrzeb rodzica.**

OCZEKIWANIA

Dąż do wytworzenia **nastawienia współpracującego**: razem przeciwko problemowi.

Wykorzystując znaną Ci już kategoryzację Nastawień komunikacyjnych określ, które z przypadków prezentują:

Nastawienie Defensywne,
Nastawienie Ofensywne,
Nastawienie Bierne,
Nastawienie Współpracujące

Rodzic A: nerwowo kręci się na krześle; podpira się łokciami o oparcie krzesła, żeby zachować obecną pozycję siedzącą, zaś ręce ma skrzyżowane na wysokości przepony; ramiona lekko skulone, jednak klatka piersiowa odchylona jest w tył; na policzkach twarzy, na szyi i dekolcie pojawiają się zaczerwienienia (plamy); przymyka nerwowo powieki oczu; spogląda nieufnie i wrogo na nauczyciela; odpowiada na komunikaty nauczyciela: „Mój syn tego na pewno nie zrobił”, „Daję sobie uciąć rękę, że to nie jego wina” „Nie wiedział co zrobić, bo nikt tego dobrze nie określił”

Typ nastawienia komunikacyjnego rodzica:.....

.....

Oczekiwania względem nauczyciela/szkoły:.....

.....

Rodzie B:siedzi na krześle mając założoną nogę na nogę. Na prawym udzie podpira się łokciem prawej ręki, zaś dłoń prawej ręki ściśnięta podtrzymuje prawą część podbródka i policzka; lekko się uśmiecha; przymrużone oczy ma skierowane w stronę nauczyciela – wpatruje się intensywnie w oczy. Co jakiś czas śmieje się krótko lub prycha na usłyszane od nauczyciela stwierdzenia. Na pytania nauczyciela odpowiada najczęściej np. „To pani nie wywiązuje się ze swoich obowiązków”, „Zna pani w ogóle podstawę programową?”, „Czy pan ma pojęcie o metodach nauczania, zna pan jakieś?” „Czy jest pan pewien, że dobrze dobiera metody pracy do treści i potrzeb uczniów?”, „Jak będzie miała pani swoje dzieci, to by pani wiedziała jak się zachować”

Typ nastawienia komunikacyjnego rodzica:.....

.....

Oczekiwania względem nauczyciela/szkoły:.....

.....

Rodzic C: siedzi prosto, lekko pochyla się w stronę nauczyciela; dłonie luźno spoczywają na udach; „potakuje” głową, na twarzy widoczny jest lekki uśmiech; oczy skierowane na nauczyciela są spokojne i skupione; odpowiada na zaproszenie nauczyciela i sam również w sprawach ważnych dla uczniów prosi nauczyciela o spotkania. Jego komunikaty najczęściej przyjmują postać zdań np. „W czym możemy wesprzeć szkołę?”, „Jak w domu, mogę pomóc dziecku?”, „Chciałbym, żebyśmy spróbowali znaleźć rozwiązanie...”

Typ nastawienia komunikacyjnego rodzica:.....

.....

Oczekiwania względem nauczyciela/szkoły:.....

.....

Rodzic D: stoi przed nauczycielem przygarbiony, ze skulonymi ramionami i klatką piersiową pochyloną do przodu; palcem środkowym prawej dłoni skubie, zdrapuje skórki przy paznokciu kciuka; nie pyta nauczyciela o nic, głowa spuszczone, oczy skierowane na podłogę – na nią patrzy i nie odrywa od niej wzroku; na komunikaty nauczyciela odpowiada cichym głosem, słysząc w głosie drżenie, długi czas zajmuje mu zebranie słów i sformułowanie zdania, a jeśli już je wypowie najczęściej przyjmuje ono postać np. „Nie jestem pewien czy moje dziecko ma szansę sobie z tym poradzić? Co Pan sądzi?”, „Nie wiem czy dobrze myślę...”

Typ nastawienia komunikacyjnego rodzica:.....

.....

Oczekiwania względem nauczyciela/szkoły:.....

.....

Rodzie E: stoi wyprostowany w wykroku (tak jakby był gotowy dynamicznie ruszyć z miejsca); usztywniona klatka piersiowa; opuszczone nieco ramiona jednak pochylone w stronę nauczyciela; głowa odchylona do tyłu; podniesione wysoko do góry czoło; brwi podniesione do góry; zaciśnięte usta; stoi tak, jakby chciał z góry zobaczyć nauczyciela; nerwowo przełyka ślinę, krtań drga, głośno i szybko oddycha; dłonie zaciśnięte; mówi głośno, szybko, wyrzucając potok słów, nie dopuszcza nauczyciela do głosu; przerywa wypowiedzi nauczyciela, mówi np. „To wina szkoły, że córka sobie nie radzi”, „To szkoła zmarnowała moje dziecko, a pani za to jeszcze bierze pieniądze z moich podatków”, „To niech pani mnie posłucha!”, „Zawsze udajecie, że nic się nie stało”, „Nigdy nie zwracacie uwagi na konkretne dzieci”

Typ nastawienia komunikacyjnego rodzica:.....

.....

Oczekiwania względem nauczyciela/szkoły:.....

.....

Rodzic F: huśta się na krześle; patrzy w telefon komórkowy i odpisuje na smsy; na twarzy widoczny jest brak jakichkolwiek reakcji na słowa nauczyciela; spogląda na zegarek i nerwowo wierci się na krześle; bawi się zegarkiem/telefonem przekładając z ręki do ręki. Jeśli podejmuje próbę rozmowy, to jego komunikaty najczęściej brzmią np. „Ja nie pracuję w szkole”, „Nie wiem czy coś da się tu zrobić”, „W domu nie ma z nią problemu”, „Pierwszy raz słyszę, żeby tak się zachowywał...”

Typ nastawienia komunikacyjnego rodzica:.....

.....

Oczekiwania względem nauczyciela/szkoły:.....

.....

Przypadki prezentują Nastawienia Komunikacyjne:

- A. Defensywne
- B. Ofensywne
- C. Współpracujące
- D. Defensywne
- E. Ofensywne
- F. Bierne